

رسالة محمد

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه تاریخ

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: تاریخ اسلام

عنوان تحقیق:
نقد و بررسی جغرافیای تاریخی اسماعیلیه
در البرز مرکزی

استاد راهنما:
دکتر حمیدرضا صفاکیش کاشانی

استاد مشاور:
دکتر محمدرضا قنادی

پژوهشگر:
غفار امیری

زمستان ۱۳۹۰

به نام خدا

این پژوهش تقدیم به:

همسر عزیزم که همواره در همه مراحل زندگی به ویژه در راه معنویت و پیشرفت تحصیل
مراهم بوده و تمام تلاش خود را در هرچه بهتر شدن این پژوهش بکار برده است. و همچنین به
فرزند نام به ویژه فرزند کوچکترم که هم اکنون دانشجوی کارشناسی ارشد رشته نانو مواد
دانشگاه صنعتی شریف می‌باشد، مشوق و راهنمای من بوده و اولین جرقه ادامه تحصیل را بعد
از ۳۴ سال ترک تحصیل در من برافروخت.

تقدیر و سپاس

شکر و سپاس خداوند بزرگ را دارم که سایه لطف و مرحمت خود را بر سر این بنده ناچیز نگاه داشت. و اما بعد خودم را مدیون راهنمایی‌های بی‌دریغ استاد راهنما جناب آقای دکتر حمیدرضا صفاکیش کاشانی می‌دانم که در طول انجام تحقیق، از نظرات پرمایه و گرانبهایشان بهره‌مند شده و با لطف و محبت مرا یاری نموده‌اند تقدیر و سپاس را دارم.

شخصیت علمی دیگر جناب آقای دکتر محمدرضا قنادی استاد مشاوره بنده می‌باشند، از استاد بزرگوار که با مشورت عالمانه و دقت نظر حکیمانه در تدوین این مجموعه مرا به هدف نهایی رسانده‌اند قدر دانی می‌شود.

جناب آقای دکتر علاءالدین آذری استاد گرانمایه دانشگاه تهران که با قبول داوری این رساله بزرگترین افتخار را نصیب بنده فرموده‌اند، کمال تشکر و سپاس را دارم.

همچنین از جناب آقای دکتر فیاض زاهد مدیر گروه تاریخ و باستان‌شناسی سابق استاد با اخلاق و با عزت و صمیمی کمال امتنان را دارم.

و در آخر وظیفه خودم می‌دانم از تمامی اساتید دوره کارشناسی ارشد که از فضایل و راهنمایی‌هایشان بهره برده‌ام سپاسگزار باشم.

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان‌نامه کارشناسی ارشد

اینجانب غفار امیری دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۱۶۵۱۰۰ در رشته تاریخ اسلام که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۳۰ از پایان‌نامه خود تحت عنوان: نقد و بررسی جغرافیای تاریخ اسماعیلیه در البرز مرکزی با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده‌ام بدین‌وسیله متعهد می‌شود:

۱- این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان‌نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچ‌گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

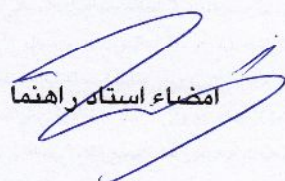
بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۳۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای غفار امیری از یاران نامه خود

دفاع نموده و با نمره ۱۸ بحروف مجرب و با درجه عالی
مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	کلیات
۲	پیش‌گفتار
۳	۱- بیان مسئله
۴	۲- اهمیت موضوع پژوهش و انگیزه انتخاب آن
۴	۳- هدف‌های تحقیق
۴	۴- سوالات یا فرضیه‌های تحقیق
۵	۵- پیشینه تحقیق
۵	۶- قلمرو تحقیق
۶	۷- روش تحقیق
۷	فصل اول: جغرافیای تاریخی اسماعیلیان نزاری در طارم سفلی و رودبار الموت
۸	۱-۱- موقعیت جغرافیایی البرز مرکزی
۸	۲-۱- دهستان طارم سفلی
۹	۳-۱- قلعه شمیران
۱۰	۴-۱- برج‌های دوگانه شمیران
۱۱	۵-۱- دهستان الموت و رودبار
۱۳	۶-۱- الموت در تقسیمات جغرافیای کشوری
۱۳	۷-۱- جاذبه‌های طبیعی الموت
۱۳	۱-۷-۱- روستای زیبای گازرخان
۱۴	۲-۷-۱- دریاچه اوان
۱۴	۳-۷-۱- درخت چنار مقدس و خونبار زرآباد
۱۶	۸-۱- الموت دره تاریخ و طبیعت

۱۷ قلعه الموت ۹-۱
۲۰ ۱-۹-۱ وجه تسمیه الموت
۲۱ ۲-۹-۱ زمان: میراث تاریخی
۲۲ ۳-۹-۱ دوران اسما عیله - دارالملک الموت
۲۲ ۴-۹-۱ کاخ دژ الموت
۲۴ ۱۰-۱ قلعه لمبسر بزرگترین دژ الموت
۲۶ ۱۱-۱ قلعه میمون دژ
۲۷ ۱۲-۱ قلعه شهرک
۲۸ ۱۳-۱ قلعه ایلان
۲۹ ۱۴-۱ قلعه نويزر شاه
۲۹ ۱۵-۱ قلعه شیرکوه
۳۱ ۱۶-۱ قلعه قسطنین لار و قلاع دیگر
۳۲ فصل دوم: جغرافیای تاریخی اسماعیلیه نزاری در طالقان
۳۳ ۱-۲ موقعیت جغرافیایی شهرستان طالقان
۳۳ ۲-۲ جغرافیای گذشته طالقان
۳۴ ۳-۲ گذشته طالقان از نظرگاه تاریخ
۳۶ ۴-۲ طبیعت زیبای طالقان
۳۶ ۵-۲ آثار طبیعی طالقان
۳۶ ۱-۵-۲ آبشار کُر روستای کرکیود
۳۷ ۲-۵-۲ آبشار شل بُن روستای بزنج
۳۷ ۳-۵-۲ مردابها
۳۸ ۶-۲ تقسیمات کشوری شهرستان طالقان
۳۸ ۷-۲ کوی منتظران (صالح آباد)

- ۳۹ ۲-۸-۱- قلاع منطقه طالقان
- ۴۰ ۲-۸-۱- قلعه ارژنگ
- ۴۱ ۲-۸-۲- قلعه فالیس در روستای شهراسر
- ۴۳ ۲-۸-۳- قلعه کیقباد روستای هرنج
- ۴۳ ۲-۸-۴- قلعه منصوریه طالقان
- ۴۴ ۲-۸-۵- قلعه نوده (قلعه کیان خاتون) روستای ده در
- ۴۵ ۲-۸-۶- قلعه پراچان
- ۴۵ ۲-۸-۷- قلعه منصور
- ۴۵ ۲-۸-۸- قلعه سگران در روستای سگران طالقان
- ۴۶ ۲-۸-۹- قلعه دوش شهرک
- ۴۶ ۲-۸-۱۰- قلعه دختر (دختر قلعه)
- ۴۷ ۲-۸-۱۱- قلعه دوش یا قلعه قلدوش روستای کلندر (سفید گوران)
- ۴۷ ۲-۸-۱۲- قلعه کولج
- ۴۸ ۲-۸-۱۳- تپه باستانی (قلعه دیو) روستای لهران
- ۴۸ ۲-۸-۱۴- کافر قلعه
- ۴۹ ۲-۸-۱۵- قلعه رستم
- ۴۹ ۲-۹-۱- بناهای تاریخی طالقان
- ۴۹ ۲-۹-۱- تکیه قاجاری روستای جویستان
- ۵۰ ۲-۹-۲- کتاب و کتابخانه در طالقان
- ۵۱ ۲-۹-۳- امامزاده هارون روستای جویستان
- ۵۲ ۲-۹-۴- امامزاده ابراهیم بن علی روستای تکیه ناوه
- ۵۴ ۲-۹-۵- مقبره ملانعیما کرکبودی روستای کرکبود
- ۵۴ ۲-۹-۶- خانه تاریخی فرهنگی آیت‌الله طالقانی در روستای گلیرد

۵۶ ۷-۹-۲- خانه دکتر حشمت
۵۷ ۱۰-۲- طالقان سرزمین مشاهیر
۵۷ ۱-۱۰-۲- صاحب بن عباد طالقانی
۵۷ ۲-۱۰-۲- شیخ عبدالمجید یا درویش خان اول
۵۸ ۳-۱۰-۲- درویش خان دوم
۵۸ ۴-۱۰-۲- دکتر حشمت
۵۹ ۵-۱۰-۲- جلال آل احمد
۵۹ ۶-۱۰-۲- استاد غلامحسین امیرخانی
۶۰ ۷-۱۰-۲- آیت‌الله سید محمود طالقانی
۶۰ ۸-۱۰-۲- حسن اعظام قدسی
۶۱ فصل سوم: جغرافیای تاریخی فشگلدره و اطراف رودخانه کرج
۶۲ ۱-۳- جغرافیای تاریخی فشگلدره
۶۳ ۱-۱-۳- نقش رودخانه شاهرود
۶۴ ۲-۱-۳- حوادث تاریخی
۶۴ ۱-۲-۱-۳- جدایی فشگلدره از دیلم و انضمام آن به قزوین
۶۴ ۲-۲-۱-۳- ورود غازان خان به فشگلدره
۶۵ ۳-۲-۱-۳- جنگ جهانی اول و دوم
۶۵ ۳-۱-۳- دکتر رضا شعبانی چهره ماندگار از مشاهیر دهستان فشگلدره
۶۷ ۲-۳- جغرافیای تاریخی اطراف رودخانه کرج
۶۷ ۱-۲-۳- قلعه «لورا»
۶۸ ۲-۲-۳- تاریخچه قلعه «لورا»
۶۸ ۳-۲-۳- آثار باقیمانده قلعه «لورا»
۷۰ ۴-۲-۳- قلعه شاهدز

۷۰ تاریخچه شاهدز ۱-۴-۲-۳
۷۰ آثار باقیمانده قلعه شاهدز ۲-۴-۲-۳
۷۱ قلاع دیگر اطراف رودخانه کرج ۵-۲-۳
۷۲ آثار طبیعی و دست‌ساز دیگر جاده چالوس ۶-۲-۳
۷۲ سد امیرکبیر ۱-۶-۲-۳
۷۲ پیست اسکی و آبشار خور ۲-۶-۲-۳
۷۲ آبشار ورزان ۳-۶-۲-۳
۷۳ پیست اسکی دیزین ۴-۶-۲-۳
۷۳ غار یخ‌مراد ۵-۶-۲-۳
۷۴ امامزاده حسین (ع) گوراب ۶-۶-۲-۳
۷۴ برج آرامگاهی میدانک ۷-۶-۲-۳
۷۵ عمارت شهرستانک ۸-۶-۲-۳
۷۶ دژهای منطقه جغرافیایی دماوند و فیروزکوه ۳-۳
۷۶ دژ اردهن ۱-۳-۳
۷۷ قلعه استوناوند ۲-۳-۳
۷۹ فصل چهارم: مختصری در تاریخ اسماعیلیان نزاری
۸۰ مقدمه ۱-۴
۸۱ تأسیس دولت فاطمیان ۲-۴
۸۳ زندگی‌نامه حسن صباح ۳-۴
۸۴ تسخیر قلعه الموت و تأسیس دولت اسماعیلیه نزاری ۴-۴
۸۶ الموت پایگاه و نظامی و کانون علمی و دینی ۵-۴
۸۷ پایگاه اجتماعی اسماعیلیان نزاری ۶-۴
۸۷ نشانه‌های اقتدار و شکوهمندی الموت ۷-۴

۸۸ ۸-۴- مدیریت زاهدانه حسن صباح
۸۹ ۹-۴- فرمانروایان الموت
۸۹ ۹-۴- ۱- مرحله اول - به عنوان داعی و حجّت
۹۰ ۹-۴- ۲- مرحله دوم - به عنوان امامان قیامت
۹۰ ۹-۴- ۳- مرحله سوم - به عنوان امامان دوره ستر
۹۱ ۹-۴- ۴- اعلام قیامت یا رستاخیز
۹۶ ۱۰-۴- پایان قدرت نزاری
۹۶ ۱۰-۴- ۱- تسلیم خورشاه
۱۰۱ ۱۰-۴- ۲- سرنوشت آخرین حکمران نزاری
۱۰۳ ۱۱-۴- - اسماعیلیان نزاری بعد از انقراض
۱۰۴ ۱۲-۴- انجنان جایگزین الموت در تاریخ اسماعیلیه نزاری
۱۰۷ ۱۳-۴- دوران حکومت آقاخانها
۱۱۲ فصل پنجم:
۱۱۳ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۱۶ منابع و ماخذ
۱۲۰ شکل‌ها
۱۵۳ نقشه‌های جغرافیایی

کلمات

پیشگفتار

زادگاه من طالقان واقع در منطقه جنوبی البرز مرکزی بین الموت و جلگه ری و دشت قزوین می‌باشد. در سال ۱۳۳۵ در ایامی که پا به نوجوانی گذاشته بودم به اتفاق پدرم برای کسب و کار با شرایط آن زمان به وسیله قاطر کوه‌های بین طالقان و الموت را طی کرده و به محل بیلاقی و تابستانی دامداران و عشایر الموت می‌رفتیم. در این مسیر گردنه داله‌خانی، گوپیشانی، خشکه‌چال را در نوردیده و به چمن‌گاه وسیع ماله‌خانی و چشمه آب «نگار چشمه» واقع در جنوب قله شاه البرز رسیده و پس از توقف یک ساعته و صرف نهار، شب هنگام به مکان چادرهای حشم‌داران کرجو، دو آب می‌رسیدیم. این مسافرت کاری در فصل تابستان چندین بار و در چندین سال تکرار می‌شد. کمی به عقب برگردیم، موقعی که ده سال داشتم به اتفاق خانواده، راه مالرو طالقان الموت را پیاده پیموده و به تنکابن که مقصد نهایی بود مهاجرت می‌کردیم.

برای طی مسیر فوق از مناطق بالاروچ، گرمارود، پیچ‌بن، سلمبار، مرآن، سه هزار و در نهایت از قلعه گردن و خرم‌آباد می‌گذشتیم.

علاوه بر این بنده در دوران خدمت سربازی سال‌های ۱۳۴۱ تا ۱۳۴۶ که سپاه دانش و معلم بودم در بخش طارم سفلی قزوین نقطه شروع کوه‌های البرز مرکزی خدمت می‌کردم. سال‌ها بعد که به آموزش و پرورش شهرستان کرج منتقل شدم به عنوان راهنمای تعلیماتی مدارس در اطراف رودخانه کرج از (واریان) واقع در شرق سد امیرکبیر تا زیر تونل کندوان (آزادبر، وارنگه‌رود، گاجره) خدمت فرهنگی نموده‌ام.

با ذکر مطالب فوق باید بگویم که منطقه طارم سفلی، الموت، طالقان، اطراف رودخانه کرج که همان نقاط البرز مرکزی هستند کاملاً موردشناخت من می‌باشد.

جای پا و هسته مرکزی اسماعیلیه نزاری در مناطق فوق بوده و حسن صباح و جانشینان او ۱۷۰ سال در منطقه الموت فرمانروایی کرده و قلاع متعددی را در این نقاط در اختیار داشتند، بنابراین بررسی منطقه جغرافیای تاریخی نقاط فوق‌الذکر موضوع پایان‌نامه‌ام را انتخاب کرده‌ام.

بیان مسئله

نهضت اسماعیلیه نزاری منشعب از فرقه فاطمیان مصر به رهبری حسن صباح با تسخیر قلعه الموت در سلسله جبال البرز مرکزی، سرآغاز شورش مسلحانه اسماعیلیان ایران علیه سلجوقیان و عباسیان بود. حسن و جانشینانش برای پیروزی و محو و نابودی و بیرون راندن دشمنان خود تلاش بی‌امان کردند. اسماعیلیان نزاری ایران در کشاکش رنجی که متحمل شدند و مصائب سخت به آنان وارد شد یک هدف داشتند و آن طرد تسلط و نفوذ خلافت عباسیان و نفی و بی‌اعتباری آنان و در صورت توان نابودی عنصر بیگانه سلجوقیان و در نهایت نجات و سرافرازی ایران زمین بود این مبارزه گاه به وسیله مذهب و گاه ترور و گاه در نبرد رو در رو انجام می‌گرفت.

آنان دولت اسماعیلیه نزاری را به رهبری حسن صباح در الموت تشکیل دادند که این دولت ۱۷۰ سال دوام داشت. این دوران «دوران الموت» یا «خداوندان الموت» در تاریخ نزاریان معروف است. دوره‌هایی با فراز و نشیب در قلعه الموت و سایر قلاع البرز مرکزی با سلجوقیان مبارزه می‌کردند، که اولین آنها حسن صباح و آخرین رکن‌الدین خورشاه بود، که به دست هلاکوخان مغول منقرض گردیدند.

آثار باقی مانده از این فرقه در البرز مرکزی قلاع الموت، لمبسر، میمون‌دژ، طالقان و قلاع دیگر می‌باشد. در این تحقیق تلاش می‌شود که منطقه جغرافیایی و تاریخی اسماعیلیه نزاری در البرز مرکزی مورد نقد و بررسی قرار گیرد و از عقاید و تاریخ سیاسی اجتماعی این فرقه کنکاش به عمل آید. همچنین به تحولات بعدی پس از سقوط الموت مختصر اشاره‌ای بشود.

۲- اهمیت موضوع پژوهش و انگیزه انتخاب آن

پژوهش در باب اسماعیلیه در تحقیقات تاریخی به طور گسترده انجام گرفته ولی تأکید بر مناطق جغرافیای تاریخی اسماعیلیان نزاری در ایران به ویژه در البرز مرکزی «الموت، طالقان» کمتر مورد توجه بوده است.

بنابراین لازم است مناطق جغرافیایی تاریخی نزاریان در البرز مرکزی به طور اخص مورد توجه قرار گیرد. هدف و انگیزه انتخاب این موضوع به این دلیل بوده که زادگاه من شهرستان طالقان واقع در دامنه‌های جنوبی البرز مرکزی که با الموت مرز مشترک دارد. بنده تاکنون چندین بار از قلعه الموت و دیگر قلاع آن سامان دیدار کرده‌ام. و الموت، طالقان، طارم سفلی، اطراف رودخانه کرج به نوعی مناطق زندگی من بوده و به مکان‌های مزبور اشراف کامل دارم. با نگارش این پایان‌نامه منظورم روشن شدن مناطق استقرار و قدرت جغرافیای تاریخی نزاریان و خصوصیات آنان می‌باشد.

۳- هدف‌های تحقیق

- ۱- بررسی قلعه الموت
- ۲- بررسی منطقه جغرافیایی تاریخی الموت، طالقان
- ۳- تأثیر فکری اسماعیلیان بر جوامع آن عصر
- ۴- برخورد اسماعیلیان نزاری الموت با حکام سلجوقیان

۴- سوالات یا فرضیه‌های تحقیق

موضوع این پژوهش بررسی مناطق جغرافیایی تاریخی قلاع اسماعیلیه، به ویژه قلعه الموت در البرز مرکزی می‌باشد. سوال این است چرا حسن صباح قلعه الموت را به عنوان مقر دولت خود قرار داد؟ حسن و جانشینانش چگونه توانستند دژهای دیگر را بدست آورند؟ آیا قلعه الموت قبل از حسن صباح سابقه تاریخی داشته است؟

اهداف حسن صباح و جانشینانش چه بوده و آیا به هدف‌های خود رسیده‌اند؟

چگونه حکومت مرکزی نتوانست بر آنها پیروز شود؟ و چه عاملی باعث موفقیت آنها شد. پاسخ سوالات فوق در متن پایان‌نامه بیان شده است.

۵- پیشینه تحقیق

منابع در باب نزاریان را می‌توان به اجمال به دو دسته قدیم و جدید تقسیم کرد. دسته اول منابع قدیم: تاریخ جهانگشای جوینی نوشته عظاملک جوینی جامع‌التواریخ نوشته رشیدالدین فضل‌الله، تاریخ گزیده حمدالله مستوفی، کتاب زبده‌التواریخ نوشته ابوالقاسم کاشانی، تاریخ و صاف و الکامل نوشته ابن اثیر، از مهم‌ترین منابعی هستند که مطالب ذی‌قیمتی درباره نزاریان دارند.

دسته دوم منابع جدید: کتاب فرقه اسماعیلیه نوشته هاجسن ترجمه فریدون بدره‌ای، کتاب تاریخ اسماعیلیان نوشته برنارد لويس، کتاب تاریخ اسماعیلیان در ایران در سده‌های پنجم تا هفتم نوشته ولادیمیرونا محقق روسی، کتاب قلاع اسماعیلیه در کوه‌های البرز نوشته منوچهر ستوده، قلاع حشاشین نوشته پیتر ویلی ترجمه علی محمد ساکنی، کتاب پر ارزش تاریخ و عقاید اسماعیلیه نوشته دکتر فرهاد دفتری ترجمه دکتر فریدون بدره‌ای فصل مفصلی درباره نزاریان ایران دارد.

ایوانف روسی نیز در کتاب راهنمای ادبیات اسماعیلی آثار و مدارکی در باب نزاریان دارد. گفتار در موضوع اسماعیلیان نزاری ایران تا به امروز پایان نیافته و در هر مقطع و هر زمان و به وسیله هر شخص عنوان شود ارزش و اعتباری دارد که حدیث نامکرر است.

۶- قلمرو تحقیق

در این پژوهش انتخاب عنوان مناطق جغرافیایی تاریخی اسماعیلیه در البرز مرکزی مورد تاکید است. محدوده جغرافیایی و قلمرو اسماعیلیان نزاری در البرز مرکزی شامل رودبار الموت که بین سیلان و شاه البرز در دره آباد و پرجمعیت شاهرود قرار دارد. و بعد طالقان که در البرز جنوبی و فشگل دره قزوین و در پایان اطراف رودخانه کرج و فیروزکوه و دماوند می‌باشد. ناگفته نباید

گذاشت درباره تاریخ الموت و میمون‌دژ نیز تا حدی توضیح داده شده است و در پایان مختصری از تاریخ اسماعیلیان نزاری بعد از سقوط الموت اشاره‌ای گردیده است.

۷- روش تحقیق

۱- مطالب اصلی این پژوهش با مراجعه به کتاب‌ها و داده‌های مختلف تاریخی و اینترنت و روش فیش برداری و نیز با تحقیقات میدانی گردآوری شده و براساس روش توصیفی و تحلیلی بر روی آنها تهیه و تدوین شده است.

۲- از نزدیک از قلعه الموت و دژهای دیگر عکس و فیلم گرفته شده است.

۳- منابع و کتب دست اول مربوط به دوره اسماعیلیان نزاری و مورخین قدیم.

۴- استفاده از کتب و دایره‌المعارف‌ها و تحقیقات جدید.

۵- مراجعه به محل و میراث فرهنگی شهرستان کرج، طالقان، قزوین، الموت.

فصل اول:

جزئیات تاریخی اسامی پدیدمان نزاری

در طارم رهن و رودبار و ت

۱-۱- موقیعت جغرافیایی البرز مرکزی

کوه‌های البرز در شمال ایران دیوار بلندی است که سواحل دریای خزر را از مناطق جغرافیایی داخلی ایران جدا می‌کند. این کوه‌ها از غرب به شرق کشیده شده و شامل سه بخش، البرز غربی، مرکزی و شرقی است. البرز مرکزی بعد از دره سفیدرود شروع و به سمت شرق تا قوس حدود شاهرود ختم می‌شود.

رشته اصلی کوه‌های البرز یا همان البرز مرکزی با قلل مشهور تخت سلیمان، سیالان، شاه البرز، دماوند و فیروزکوه خودنمایی می‌کنند.

آبادترین و پرجمعیت‌ترین دره‌های این ناحیه دره شاهرود که از دو شاخه طالقان رود و رودخانه الموت تشکیل شده که ادامه آن در منجیل به رودخانه قزل اوزن که از کوه‌های کردستان سرچشمه می‌گیرد می‌پیوندد و به نام سفیدرود به دریای خزر می‌ریزد.

در جنوب شاهرود کوه‌های کهار، زیاران، سبزپوش قرار دارد. (حریریان، ۱۳۴۸، ص ۱۶) منطقه جغرافیایی البرز مرکزی که مورد توجه این پژوهش می‌باشد، دهستان‌های رودبار الموت، طارم سفلی، طالقان، فِشگلدره، اطراف رودخانه کرج و دماوند و فیروزکوه را در بر می‌گیرد.

۱-۲- دهستان طارم سفلی

بخش طارم سفلی در شمال غربی استان قزوین قرار دارد و از شمال به رود قزل اوزن و سد سفیدرود، از غرب به زنجان، از شرق به لوشان و قزوین و از جنوب به تاکستان محدود می‌شود. شرایط اقلیمی ویژه‌ای را در محدوده بسیار اندک جغرافیایی پدید آورده است. به گونه‌ای که تولید انواع محصولات گرمسیری و سردسیری در روستاهای این بخش از تنوع شگفت‌آوری برخوردار است و برخی از فرآورده‌های آن نظیر زیتون کلج و انار سنگان و زیتون سیاهپوش شهرتی به سزا دارد.

آثار تاریخی موجود منطقه طارم سفلی یکی از حوزه‌های تمدنی البرز مرکزی می‌باشد. پیش از اسلام، این منطقه محل استقرار دیلمیان بوده و از سده دوم هجری نیز به عنوان تختگاه «جستانیان»